

"אני קטעתי רגלי"

"כרופא-מנתח הרגשתי מתח מיוחד באותו בוקר של ה-15 למאי. הייתי עצבני, מספר ד"ר אלחנן פרידלנדר, 47, רופאה הראשי של המחלקה הכירורגית של הדסה. הבנתי מיד שהמאורעות יהיו גדולים ותפקידנו, הרופאים לא יהיה קטן. כשהגעתי להדסה מצאתי את חברי הרופאים במצב של מתיחות בלתי-רגילה. עד אז הספיקו להאסף אל בית-החולים כ-20 פצועי התקפות האוויר. לא היה לי זמן להחליף עמם דברים. נקראתי מיד אל שולחן הניתוחים. הדבר שנשאר שמור בזכרוני הוא שבאותו יום הביאו חייל צעיר כבן עשרים בשם שלמה שורק. סיפרו לי שהוא נפצע מן ההפצצה בשדה התעופה בצפון. העמתי מבט על רגלו הימנית. היא היתה כולה מעוכה. לא היתה כל ברירה אלא לקטוע את רגלו. בשעות הערב היינו כה מתוחים ועייפים עד כי לא הרגשנו בכך כלל. לפתע באה בשעות מעודות: ארצות-הברית הכירה בישראל. המתיחות הופגה קצת..."

"אני כתבתי כותרות!"

"ידעתי מראש שזה יהיה יום חג כפול בשבילי, מספר ד"ר עזריאל קרליבך, עורך מעריב. יום לפני כן כתבתי את הכותרת רבת-המשמעות ביותר בחיי: "המנדט מת! תחי מדינתנו!" למחרת לא היה צורך להוציא עתון. התעוררתי בבוקר עם מחשבת חרדה שניקרה במוחי: האנגלים יצאו, אך הם עוד ישבו להשתלט עלינו בדרכים אחרות, כפי שעשו זאת בהודו. התגברתי על ההרגשות ולבשתי את סמוקינג החתונה שלי. היה חם מאד. יצאתי למלון תלפיות. שם מצאתי את משה שפירא, את הרב פיישמן והרב לויז ויצאתי אתם למוזיאון. בתוך כתלי האולם היתה שלוחת-מתיחות בלתי רגילה. ההתרגשות הכללית היתה באויר, אולם כאשר הוכרו על ביטול הגבלות העלייה, הותרו הסכרים והדמעות זלגו כלי סוף. גולדה מאירסון התפרצה בבכי בולט, לא הצליחה לעצור בעדו משך זמן רב. למרות התעמולה הרבה שמוסדותינו עשו לאחדות הערבים ועיולתם, התחלתי כבר באותו יום מפיץ סיסמות נוגדות ומרגיעות, ככותרות ראשיות למאמרי: "השד אינו נורא כל כך!" ו"היה טוב לי", או "כל צבאות הפולשים — 20.000 איש", אף כי ידעתי יפה שזה בלוף הגון."

"ראיתי את האויב מתקרבי"

"בשעה 11 בבוקר של יום הששי, ה-14 לחודש מאי, עליתי במטוס אוסטר קטן, אחד הפרימיטיביים שהיו לנו, בשדה התעופה של ראש פינה, כדי לברר אם הצבא הסורי מתכונן באמת לפלישה", מספר ירוחם כהן, המכונה "גינני" (בגלל שערותיו השחורות), לשעבר שליט של יגאל אלון ונציג ישראל בוועידת שביתת הנשק המצרית. היתה לי אינפורמציה זמן רב לפני כן כי צבאות ערב יפלוש לארץ ב-15 לחודש, אולם האחראים הפוליטיים לא האמינו בכך.

קרוב לצהרם ראיתי טור של הצבא הסורי חונה ליד מרג' עיון. המשכתי לעקוב אחרי תנועותיהם, אחרי שהי דעתי באלחוט ליגאל אלון ולתל-אביב על מה שראיתי. הטור הסורי נע לעבר באניאס, ומשם בכוח לעמק הירדן. היה זה הטרור שהתקיף למחרת את צמח.

כשירדתי מן המטוס בשדה-התעופה של ראש-פינה כבר היה חושך. חברי ניגשו אלי, אמרו לי: "עכשיו אנחנו כבר מדינה". ידעתי שעומדים להכריז עליה, אך במטוס לא שמעתי, כמוכן, את ההודעה. ביום הראשון של המדינה התקפנו את מולכיה. לא היה זה יום מאושר. היו לנו המון אבידות..."

"היינו תשושים ורצוצים"

"כאשר נלקחתי בשבי הייתי המום כ-280 חבריי, מספר מרדכי דריקסלר, 33, מי שהיה מדריך ראשי של חיל-המשמר בירושלים ב-1947, נשבה בגוש עציון, אליו יצא עם שיירת נבי דניאל המפורסמת, והפך מפקד אחד משלוש הגזרות להן חולק הגוש.

"זה היה ב-14 למאי 1948. עניבת החנק של הירדנים נכרכה סביב הגוש. כאשר נכנענו לבסוף, היינו, אלה ש' נשארו בחיים, תשושים ורצוצים לאחר קרב סופי אכזרי של תקופת קרבות ממושכת. כשהגענו לתחנת משטרת חברון ראינו את הדגל המנדטורי מתנוסס על גג התחנה. אנשי חברון התקלו סביב התחנה, רצו לעשות בנו ליניק, אך עמדתו התקיפה של קצין הלגיון הצילה אותנו. הוא שלף את אקדוחו מול האספסוף וצעק: "מעל גופי המת." אני כמעט שלא ידעתי מה שמתרחש הביב. עפי עפי נעצמו מאליהן מרוב עייפות. למחרת העפנו מבט על גג התחנה. הדגל המנדטורי הורד, במקומו הונף הדגל הירדני. הבנו שמהו הירחש. אחיו של מוכתר חברון הודיע לנו על הקמת המדינה, וגרם להתעוררות כללית. אך היא שכחה מיד. רצינו לדעת פרטים, לשאול שאלות, אבל היינו הרוגים. נפלנו על הרצפית. לנוח... לנוח... משך שלושה ימים רצופים התעוררנו להפסקות קצרות, כדי לאכול את שארית הפיתות המעופשות ואת שבעה הזיתים היבשים שקיבלנו לארוחה."

"אנחנו כבשנו כפר!"

"שמענו את נאומו של בן-גוריון ברדיו. ביקרה" מספר מליכי רוזנבלו, 26, בעל בית חרושת לנעליים שהיה אז טוראי באחת מפלוגות חיל הרגלים (נבעתי). "היינו באותו הגע במצב דכאון, מוכנים לצאת מיד לפעולה. זה היה על הדשא מאחורי חדר-האוכל של קבר צת חולדה, ומישהו פתח את הרדיו. "הקימו מדינה" סיפרו החברים. אולם אנחנו לא התרגשנו. ידענו שיש עתון עברי בשטחים שכבשנו או שהחזקנו בהם, וההכר רזה עצמה של שינתה בינו ולא כלום. ביננו, אנשי הח' זית, כל מה שנעשה או בעורף נראה בלתי חשוב כמעט לחלוטין. ידענו שההכרעה האמיתית לא תיפול במשרד, בעזרת עטים נובעים, אלא בשדה, בעזרת רובים. נכנסנו למכונית משוריינת. היתה זאת הרגשה לא נעימה. אנחנו אנשי הרגלים לא אהבנו את המשוריינים של אז. היתה הרגשה שהם ארונות מתים נעים. הכפר שהיינו צריכים לכבוש היה אלקובאב, בין רמלה ולטרון, על הכביש הראשי. כשהתקרבונו לכפר במ' שרויין חיכינו בכל רגע שיירו עלינו, אולם שרר שקט מזור. בדרך נעצרנו כדי לירות כמה פצצות ממרגנות דויזקה. המרגמה לא פעלה בסדר, רק פצצה אחת הגיעה. היא הספיקה, והערבים ברחו. כשחזרנו, הכפר היה עזוב וריק. הציבו אותנו ליד הכניסה, במחסום, ושם ביליתי את כל היום הראשון של מדינת ישראל, תוך אכילת תרנגולות צליות."

"הבאתי את הנשק!"

"250 הארגונים ט.ג.ט. חייבים להגיע לארץ בהקדם הר אפשרי, החברה מחכים בארץ עם פגזים ריקים, כדי למלא אותם ולהרכיב באיב", כך אמרו לנו כשעלינו על האניה האיטלקית שיצאה מג'אפולי לארץ, מספר יהושע (יש) הלוי, 27, שהיה חמש שנים בפלמ"ח. הפך ימאי ודוברם של הימאים בזמן המרד.

אני וחיליק (פלמחניק ותיק) היינו שני הארצישראלים היחידים על האניה. ב-14 בערב הרכיב חיליק את אוניות הרדיו, הקשיב לשידור ופתאום קפץ: "שמעו, שמעו!" התחלקנו באוניות והתחלנו להתעצבן. בארץ עושים הר ג'אמעה שמה ואנחנו צריכים עוד להרקב שמונה ימים בים. התפללנו שהאניה המחרבנת תקבל כנפים, אך זה לא עזר. למחרת ייבנו על הסיפון על ערימת בצלים מסריחים והתחלנו לעשות חשבונות כשראינו את חוף כרתים: כמה זמן זה עוד יימשך. פתאום שמענו את הקפטן מקלל: פורקה מזונה, פורקה מיוחד... כאשר נודע לו מהחדשות שהמצרים נמצאים 30 קילומטר מתל-אביב, נזכר שמכשירי הנביגציה שלו אינם מדויקים. כך שהיו לנו כל הסיכויים להגרר עם קליפת דאגוז ה-יא ישר לרצועת החוף המצרית, דוקא. לרוע מזלנו, הדרך היחידה היתה לעקוף את מסלול ההפלגה, בהפסד של שבוע ימים שנראה לנו כשבוע שנים. לבסוף הגענו ב-30 למאי דרך קפריסין לתל-אביב ומשם נלקחנו לחיל-היב."

